

Marika Kirch: "Ühine kooselamine üha väiksemaks ja kitsamaks muutuv maailmas on see, mis sunnib Euroopa rahvaid rohkem tähelepanu suunama religioonile ja selle õpetamisele koolis."

Religiooniõpetusest

Marika Kirch

Euroopa identiteedis on alati olnud ja on praegugi oluline osa veendumusel, et peale materiaalse eksisteerib vaimse, hingelise elu sfäär, millega seostub teispoolsuse tunnistamine. Kristlus on Euroopa kultuuriruumi üks vanemaid ja määravamaid kultuurikoode.

Tänapäevasteks euroopalikeks väärtusteks, mis on eriti viimasel ajal esile tõstatatud seoses Euroopa Liiduga liitumisega, on nimetatud tavaliselt inimõiguste kaitset, naiste ja meeste võrdõiguslikkust, vähemuste suhtes tolerantsuse ülesnäitamist jmt. Euroopa (õhumaiste tsivilisatsioonide) üheks aluseks on kujunenud ka ratsionalism. See on toonud kaasa tehnoloogia ja innovatsiooni väärtustamise, tehnoloogilise üleoleku teiste tsivilisatsioonide ees.

Vaatamata heterogeensele pildile, mis valitseb Euroopa riikides religiooni suhtes, on religioosne haritus tänapäeva inimesele vajalik elu sügavamate küsimuste teadvustamiseks.

Religioon on vaimsuse väljendamise üks võimalus, üks võimalik maailmakäsitlus. Religioonide tõlgendused ja usuiliste arusaamade sõnastused on ilmtin-

gimata iga rahvuse kultuuri osa. Nii nagu "Hamlet" eestikeelne versioon või siis relatiivsusteooria eestikeelne käsitlus on meie kultuuri lahutamatu osa, nii kuuluvad ka eestikeelsed religioonikäsitlused (ja mitte ainult Piibli tõlge!) eesti kultuuri. Rahvuskultuur ei ole ainult originaallooming, vaid ka inimkonna ajaloo jooksul loodud kultuuritõlgendused.

Kiriku rollist Euroopas

Me ei oska ühtegi Euroopa riiki ette kujutada kiriku rollita selles, ei oska isegi Euroopa linna ette kujutada ilma reaalse kirikuhooneta. Euroopa kunst, muusika, arhitektuur, kirjandus on kujuteldamatu ilma viideteta religioonile. Eesti on selles mõttes üsna vastuoluline koht. Enamik meist tähistab suuremaid kirikupühi. Abielu registreerimist kiriklikult, samuti

lapse ristimist või kiriklikku matust peetakse tavaliseks. Tartu Ülikoolis on taastatud usuteaduskond, Pärdi religioosne muusika on kõrgelt hinnatud, meie esimesed riiklikud presidendi matused toimusid Kaarli kirikus ja mitte Estonias – ja see kõik tundub enamikule loomulik. Samas on Eesti iga üksiku inimese personaalses identiteedis religioonil üldjuhul äärmiselt vähetähtis koht. Neid, kes määratlevad end mingis konkreetses religioonis, on üsna vähe, ja neid, kes kuuluvad mõne koguduse liikmeskonda, veelgi vähem.

Euroopa Komisjon tellib ja rahastab EL-i riikides tehtavaid võrdlevaid arvamusuuringuid. Aasta tagasi viidi läbi küsitlus, mis muuhulgas käsitles ka religiooni teemat. Küsiti, milline etteantud väidetest on lähedaseim vastaja omale. Vastamiseks oli kolm võimalust:

a) ma usun, et jumal on olemas;

b) ma usun, et hing, vaim, elujõud vmt on olemas;

c) ma ei usu, et on olemas hinged, jumal või mõni muu vaimne elujõud.

Uuring näitas, et väidet 'ma usun jumalat' peab enda kohta õigeks vaid 16% Eesti vastanutest. Kui vaadata EL-i teiste riikide andmeid, on Eesti tulemus vägagi äärmuslik. Kui aga vaadata seda, kui suur on nende inimeste osakaal, kes usuvad, et mingi vaimse eksistentsi sfäär on siiski olemas, on nende inimeste hulk juba 70%. Seega, jumala või muu hingelise ja vaimse allika veendunud eitajad on Eestis, nagu ka teistes EL-i riikides, selges vähemuses (26%). Antud uuringu alusel võiks teha järelduse, et Eestis on küll enamik inimesi kaugenenu ühest või teisest konkreetse kiriku või usuühenduse õpetusest ning ka kirikukogudusest, kuid ei ole siiski täiesti veendunud ateistid, vaid pigem leiged usu suhtes.

Ilmselt sobiks Eestis rakendada laiemalt mittekonfessionaalse religiooniõpetuse põhimõtteid. See oleks üldhariduse kohustuslik õppeaine, mis ei oleks samal ajal ühegi usu esindaja kuulustöö. See õppeaine aitaks tundma õppida nii oma maa kui ka kogu maailma kultuuri, ületada religioonidevahelisi piire. Mittekonfessionaalne religiooniõpetus oli 1920. aastatel Eesti Vabariigis. Praeguses Euroopas toimub sellel mudelil põhinev õpetus veel Inglismaal, Rootsis, Taanis, Islandil, Norras, Saksamaa mõnel liidumaal. Neis maades pööratakse ristiusele kui Euroopa kultuuri olulisele kujundajale suuremat tähelepanu.

Igavikulistest asjadest

Arvan, et kool võiks olla koht, kus mõeldakse ka igavikuliste asjade üle, kus otsitakse vastuseid küsimusele: kes on inimene, mis on universum, mis on eksistents, mis on elu, mis on hing, mis on vaim, mis on jumal. Need küsimused erutavad iga mõtlevat inimest. See ei ole sama, mis käsitleda bioloogiatunnis elu tekkimist ja õpetada inimese ehitust, uurida astronoomiatunnis universumit, rääkida ühiskonnaõpetuses inimesest, õppida kunstiajaloo tundma väljapaistvaid sakraalehitisi või piiblainestikul põhinevat kujutavat kunsti. Teiste õppeainete kaudu ei saa käsitle-

da religioonile omaseid teemasid ja probleeme.

Religiooniõpetus võiks õppekavas olla siis, kui inimene on enam-vähem küps arutlema nende teemade üle. Kord rääkis keegi, et temast sai veendunud usuõpetuse vastane pärast seda, kui ta nägi, kuidas terve klass kooris luges issameie palvet. Kultuurse inimese teadmiste hulka peaks igal juhul kuuluma ka issameie palve. Selle õppimine algklassides muudab aga religiooniõpetuse pühapäevakooliks, mis ei ole kindlasti seesama, mis religiooniõpetus vanematele klassidele. (Pühapäevakool on samuti vajalik, aga loodud siiski teiste eesmärkide saavutamiseks.) Reli-

giooniõpetus võib viia mõne noore kirikukoguduse juurde, aga ta peaks andma igal juhul võimaluse mõelda ja arutleda eetika, väärtusõpetuse, filosoofia, maailmavaate üle. Probleemiks võib aga kujuneda see, kas leidub õpetajaid, kes oma hea ainetundmise ja eruditsooniga suudavad ergutada õpilasi neil teemadel arutlema või vähemalt kaasa mõtlema.